

Broj: 01,02,03,03/11-05-1-2235/20

Sarajevo, 17. 12. 2020.

Konferencija "Naslijeđe mira – 25 godina Dejtonsko-pariskog mirovnog sporazuma"

15. decembar 2020. godine, Zagreb, Hrvatska

Nikola Špirić, predsjedavajući Doma naroda PSBiH, i Dragan Čović, zamjenik predsjedavajućeg Doma naroda PSBiH, učestvovali su na konferenciji pod nazivom: "Naslijeđe mira - 25 godina Dejtonsko – pariskog mirovnog sporazuma", koja je održana 15. decembra 2020. u Nacionalnoj i univerzitetskoj biblioteci u Zagrebu, u organizaciji Hrvatske akademije nauka i umjetnosti i Ministarstva vanjskih i evropskih poslova Hrvatske. Konferenciji su prisustvovali politički predstavnici Evropske unije i Bosne i Hercegovine te pravni i naučni stručnjaci iz regije i svijeta, mnogi među njima i učesnici dejtonskih pregovora.

Konferenciju je uvodnim govorom otvorio jedan od domaćina Velimir Neidhardt, predsjednik Hrvatske akademije nauka i umjetnosti, koji je ukazao na snažne historijske veze između Hrvatske i Bosne i Hercegovine, kao i na činjenicu da oko trećine stanovnika Hrvatske korijene vuče iz Bosne i Hercegovine. Ukazao je i na činjenicu da se danas obilježava 25. godišnjica sklapanja Dejtonsko-pariskog sporazuma koji je označio početak mira nakon perioda sukoba u Bosni i Hercegovini. Neidhardt je upozorio kako Hrvati kao konstitutivni narod u Bosni i Hercegovini godinama ulažu prigovore na svoj status, prije svega vezano za izborni zakon.

U uvodnom obraćanju se putem videoveze obratio i Andrej Plenković, premijer Republike Hrvatske. Andrej Plenković naveo je kako je Dejtonsko-pariski mirovni sporazum od njegovog potpisivanja prije 25 godina centralni predmet rasprava, iako je bio temelj zaustavljanja rata i početka mirnog razdoblja. Istaknuo je kako je ova konferencija došla u trenutku kada se Bosna i Hercegovina nalazi na prekretnici između stagnacije i puta prema svojoj evropskoj budućnosti. Republika Hrvatska je aktivno učestvovala u mirovnim pregovorima u Dejtonu i jedna je od potpisnica ovog sporazuma. Zbog toga je Hrvatska obavezna nadzirati i osiguravati njegovo provođenje, što ostaje visoko na listi političkih prioriteta Republike Hrvatske. Republika Hrvatska je među prvima priznala državnost Bosne i Hercegovine te punu ravnopravnost njena tri naroda i ostalih građana, ali i tokom rata pružila utočište brojnim izbjeglicama iz Bosne i Hercegovine. "Za Hrvatsku kao prijateljsku i susjednu zemlju, ekonomska, politička i institucionalna stabilnost BiH od strateškog je značaja, naša podrška suverenitetu i teritorijalnoj cjelovitosti je neupitna, a Hrvatska pruža i veliku podršku BiH na njenom euroatlantskom putu", rekao je Plenković. Evropska unija bi

trebala učiniti sve da pomogne BiH da postigne svoje ciljeve na putu prema članstvu u Evropskoj uniji. Ukazao je na važnost ravnopravnosti sva tri naroda i svih građana u Bosni i Hercegovini, kao i njihovu pravilnu zastupljenost u političkim i drugim institucijama te dodao kako se danas postavlja lažna dilema treba li Bosna i Hercegovina biti ustrojena po dejtonskom principu ili prema građanskom modelu ravnopravnosti. Jednakost svih naroda i svih građana u Bosni i Hercegovini ne bi se trebala isključivati nego nadopunjavati. Insistiranje na konstitutivnosti naroda u BiH nije nazadnjački nacionalizam, nego čvrsti konstitucionalizam. Neki smatraju kako je Dejtonski sporazum davno zastario i kako ga treba revalorizirati, a ova tvrdnja trebala bi ostati otvorena za raspravu. Ova rasprava trebala bi biti razriješena unutar BiH, njenih naroda, građana i institucija, čemu su Hrvatska i međunarodna zajednica spremne pomoći. Hrvatski premijer izrazio je zadovoljstvo da će se nakon 12 godina održati lokalni izbori u Mostaru. Plenković je na kraju ocijenio kako će rasprava na ovoj konferenciji pomoći jačanju Bosne i Hercegovine na svim područjima te omogućiti bolji život svim njenim građanima.

Josep Borrell, predsjednik Evropske komisije, naglasio je kako se potrebno odmaknuti od naslijeđa prošlog rata te kako je potrebno „odbaciti uskogrudne nacionalne interese te etničku ili vjersku pripadnost koristiti za podjelu umjesto za saradnju. Potrebno je prestati boriti se s identitetima, moramo se početi boriti za ljudska prava i osnovne slobode kao glavne temelje Evropske unije. Pozdravio je odluku naroda i država jugoistoka Evrope za put u evropsku perspektivu te poručio kako će Evropska unija nastojati pružati podršku finansijski, ali i savjetima koji mogu pomoći u potrebnim reformama. Nadilaženje sukoba i stvaranje zajedništva te pogled u budućnost ključne su ideje na kojima je izgrađena Evropska unija. Istakao je kako je Evropska unija pomogla Španiji da nakon građanskog rata i 40 godina diktature nadiđe sukobe i unutaršnje podjele te poručio kako i Bosna i Hercegovina može napredovati po tom principu.

Na prvom panelu konferencije posvećenom vremenu od Vašingtonskog do Dejtonskog sporazuma, dakle od marta 1994. do decembra 1995. godine i odgovoru na pitanje šta je omogućilo postizanje mira, obratili su se Mate Granić, bivši ministar vanjskih poslova Hrvatske, Haris Silajdžić, bh. premijer u vrijeme vašingtonskih i dejtonskih pregovora, general Vesli Klark, vojni predstavnik SAD-a na dejtonskim mirovnim pregovorima, Miomir Žužul, član hrvatske delegacije na dejtonskim mirvonim pregovorima kao i Kristofer Hil, američki diplomata na dejtonskim mirovnim pregovorima. Američki vojni predstavnik na dejtonskim pregovorima, bivši vrhovni komandant NATO-a za Evropu general Vesli Klark kazao je kako se nada da će nova američka administracija imati snažniju vodeću ulogu u ovoj regiji. Ambasador Kristofer Hil, koji je bio pomoćnik glavnog američkog pregovarača u Dejtonu Ričarda Holbuka, založio se za angažman međunarodne zajednice i Evrope u rješavanju problema Bosne i Hercegovine. Dejton, čiji je cilj bio zaustaviti rat, rezultirao je i nekim političkim rješenjima koja ne funkcioniraju, a da ga se sada pita, insistirao bi na „racionaliziranim vlastima“ s punim poštivanjem najviših standarda ljudskih prava.

U dijelu konferencije posvećenom povezivanju principa tri konstitutivna naroda i presude Sejdić i Finci, Kristofer MekKruden, profesor ljudskih prava i prava jednakosti u Belfastu, predstavio je predmet Sejdić i Finci. Ovaj slučaj opisao je kao fascinantno i kontroverzan

predmet koji i nakon 12 godina nije primijenjen. Brendan O'Liri, profesor političkih nauka s Univerziteta Pensilvanija, ocijenio je da, što se tiče tri konstitutivna naroda, ništa posebno demokratski neobično nije dogovoreno u Dejtonu. Istaknuo je da podjela vlasti i ljudska prava mogu ići zajedno, ali presuda Sejdić i Finčić to dodatno komplicira. Dražen Barbarić, profesor političkih nauka Univerziteta u Mostaru, kazao je kako je na djelu nedostatak povjerenja u postojeći model odlučivanja. Svaka etnička zajednica i njihovi lideri imaju vlastitu interpretaciju Dejtona, a originalni Dejton se od početka mijenja jačanjem centralne vlasti. Kasim Trnka, profesor ustavnog prava Univerziteta u Sarajevu i pravni savjetnik delegacije BiH u Dejtonu, založio se za izmjenu Ustava u smjeru uvođenja građanske demokratije. Analitičar Međunarodne krizne grupe Marko Prelec je u replici kazao kako se Bosancima mora dopustiti da se podijele po etničkim linijama kada glasaju. Edward P. Josef, viši predavač Instituta za strane politike škole Džon Hopkins ocijenio je pogrešnom odluku iz 2006. godine da međunarodna zajednica mora otići iz BiH i da sve treba prepustiti domaćim političarima.

Ruski ministar vanjskih poslova Sergej Lavrov je u videoporuci kazao kako je dejtonski sistem balansa i stabilnosti prošao test vremena i kako trenutno nema alternative dejtonskoj arhitekturi BiH. Nijedno od rješenja o kojima se razgovara ne može osigurati međusobni balans kakav je uspostavljen u Dejtonu, a bespotrebno je svako daljnje međunarodno interveniranje međunarodne zajednice u BiH, uključujući i funkciju visokog predstavnika koju treba ukinuti.

U okviru trećeg konferencijskog panela tokom kojeg se razgovaralo o euroatlantskoj posvećenosti Bosne i Hercegovine, g. Nikola Špirić podsjetio je na činjenicu da je Dejtonski mirovni sporazum zaustavio rat, donio trajni mir, te uredio BiH kao državu tri konstitutivna naroda i dva entiteta. Najbitniji dijelovi mirovnog sporazuma su se odnosili na vojni aspekt, povratak izbjeglih i raseljenih lica, izgradnju demokratije i demokratskih institucija, zaštitu ljudskih prava po međunarodnim standardima, granice, sukcesiju, izborni proces i zaštitu kulturno-historijskog naslijeđa, gdje možemo svjedočiti velikim postignućima. U svom obraćanju g. Špirić je ocijenio da je uloga visokih predstavnika u preuzimanju zakonodavne uloge od institucija BiH imala negativne posljedice jer je proizvela preveliku dozu političkog parazitizma. Očekivalo se, rekao je g. Špirić, da neko izvana ponudi rješenje (Dejton 2), tako da bazične mogućnosti Dejtonskog sporazuma nisu do kraja iskorištene. Upozoravajući da ni 25 godina poslije Dejtona u BiH nisu moguća revolucionarna, nego evolutivna rješenja, g. Špirić je rekao da neustavni i dugogodišnji proces prenosa nadležnosti ima za cilj oduzimanje konstitutivnosti zagarantovane Dejtonom. Iznoseći ocjenu da vizija unitarne Bosne i Hercegovine, koju proklamuju neki unutrašnji i međunarodni faktori, predstavlja de facto negaciju Dejtona, Špirić je rekao da smatra da je u trenutnim okolnostima Dejtonski sporazum jedini mogući okvir za napredak BiH. Nikola Špirić je naglasio važnost izmjene Izbornog zakona na osnovu koje će se realizovati Lokalni izbori u Mostaru nakon 12 godina. Istakao je opredjeljenost naše zemlje za europski put kao strateški cilj BiH i važnost sticanja statusa kandidata u što skorijem periodu. Naglasio je da ako se ozbiljno budemo bavili time, spremni da razgovaramo i saslušamo jedni druge, zasigurno sredinom godine možemo dobiti status kandidata. Ako budemo čekali da nam neko drugi napiše zakone, izvan BiH, i da ih

uputi u parlamentarnu raspravu, ponovo ćemo biti na pogrešnom putu i nećemo željeti da čujemo jedni druge. Dakle, ono što se očekuje 25 godina nakon Dejtona jeste da bude više nas u BiH a ne više međunarodne zajednice u BiH. Ukoliko budemo očekivali da nam neko drugi napiše zakone, izvan BiH, i uputi ih u parlamentarnu raspravu, ponovno ćemo biti na pogrešnom putu i nećemo željeti čuti jedni druge. Dakle, ono što se očekuje 25 godina nakon Daytonu jest da bude više nas u BiH, a ne više međunarodne zajednice u BiH. Na kraju je dr. Špirić izrazio uvjerenje da će svi prijatelji BiH podržati novu fazu primjene Daytonskog mirovnog sporazuma u kojoj se podržava unutrašnji dijalog, promiče domaća odgovornost, uključujući pomirenje i dobrosusjedske odnose. Uvjeren je da bi status zemlje kandidatkinje donio prijeko potrebni optimizam i stavio u središte proces europskih integracija, ekonomski razvoj koji bi rezultirao boljim socioekonomskim statusom stanovništva, osigurao nova radna mjesta i zadržao mlade na prostoru BiH.

U okviru istog panela, Čović je istakao Dejtonsko–pariski mirovni sporazum kao značajno postignuće koje je u BiH zaustavilo užase rata. Govoreći o Dejtonu danas, naznačio je kako današnji koncept djelovanja i unutrašnje uređenje BiH vidno odudaraju od izvornog sporazuma kao posljedica djelovanja različitih međunarodnih zvaničnika i nametnutih prepravki. Naglasio je kako je nužno iskoristiti trenutni okvir Dejtonskog sporazuma, čuvajući njegove vrijednosti te osigurati, prije svega, izmjene Izbornog zakona BiH i legitimno predstavljanje konstitutivnih naroda na svim administrativno-političkim nivoima vlasti. Istakao je kako bi se to trebalo dovršiti u prvih šest mjeseci 2021. godine. Posebno je istakao i održavanje Lokalnih izbora u Gradu Mostaru, zakazanih za 20. decembar 2020. Kazao je kako su postojeća zloupotreba i pokušaji neskrivene majorizacije hrvatskog naroda u BiH suprotni nastojanjima u traženju efikasnih rješenja za stabilnu evropsku BiH. Pri tome je istakao gruba narušavanja Dejtona koja se jasno očituju u negiranju i kršenju prava Hrvata. Posebno je stavio na znanje kako protagonisti takvih politika hrvatskom narodu šalju jasnu poruku nazivajući ga manjinom i najavljujući kako će taj proces okončati na Općim izborima 2022. godine. Ovakvi istupi, kazao je, dolaze od predstavnika bošnjačkih ili "probosanskih" stranaka koje se kriju iza građanskog koncepta. Naznačio je i zabrinjavajuće ćutanje međunarodnih predstavnika u BiH na takve i slične nasrtaje. Upozorio je i na saziv Centralne izborne komisije BiH u čijem se imenovanju postupilo protivno kriterijima i zakonskoj metodologiji. Ukazao je kako je povjerenje među konstitutivnim narodima na najnižem nivou što onemogućava ponovno vraćanje u centar pažnje euroatlantskog puta BiH. Istakao je kako legitimni predstavnici hrvatskoga naroda u BiH preduzimaju različite inicijative kako bi se u sljedećih šest mjeseci ispunili uslovi za dobivanje statusa kandidata za Evropsku uniju, nakon usvajanja izmjena Izbornog zakona, te da se nastoji ojačati nivo saradnje s NATO-om kroz uspostavljanje Komisije za NATO na nivou Vijeća ministara BiH. Na kraju je ponovio opredijeljenost za Evropsku uniju i NATO put BiH, zaštitu ravnopravnosti konstitutivnih naroda, te multikulturalnost i multietničnost kao baštinu BiH.

Na trećem panelu riječ su imali i Oliver Varhelyi, komesar Evropske unije za politiku susjedstva i proširenja, Gordan Grlić Radman, ministar vanjskih i evropskih poslova Hrvatske, Zlatko Lagumdžija, bivši premijer i bivši ministar vanjskih poslova Bosne i Hercegovine, Miroslav Lajčak, specijalni predstavnik Evropske unije za zemlje Zapadnog

Balkana, Željana Zovko, potpredsjednica Odbora za vanjske poslove Evropskog parlamenta, kao i W. Robert Kohorost, ambasador Sjedinjenih Američkih Država u Hrvatskoj.

Gordan Grlić Radman, ministar vanjskih i evropskih poslova Republike Hrvatske, istakao je da je utemeljenje BiH na principu jednakopravnosti tri konstitutivna naroda te da je to bilo odlučujuće za uspješno zaključivanje Dejtonskog sporazuma u decembru 1995. godine. Po njegovim riječima, ono što je BiH danas potrebno jeste više saradnje, a manje podjela i istakao da njena stabilnost i funkcionalnost uveliko zavisi od jednakopravnosti Bošnjaka, Srba i Hrvata. Pritom je istaknuo da nije na djelu borba između tri naroda već da se borba odvija između onih koji žele zatrti tu jednakopravnost i sebe nametnuti drugima i onih koji nude put naprijed prema evropskim modelima decentralizacije i federalizma u kojima se na razlike gleda kao na snagu, a ne slabost. Upozorio je na opasnosti i unitarizma i separatizma te naglasio da su separatističke i unitarne tendencije jednako opasne za BiH jer obje poriču samu srž BiH: njenu historiju, sadašnjost i budućnost. Ministar vanjskih i evropskih poslova Republike Hrvatske smatra da je proces euroatlantske integracije ključan za stabilnost, sigurnost, prosperitet i demokratsku preobrazbu BiH. Zaključio je da BiH zaslužuje razumijevanje i podršku te da, kao multinacionalna država, neće postići političku stabilnost i privredni razvoj ako politička prava njenih naroda ne budu zagarantirana, kao što je to prije 25 godina bilo zamišljeno Dejtonsko-pariskim mirovnim sporazumom.

Američki ambasador u Hrvatskoj Robert Kohorst kazao je kako je cilj demokratska i prosperitetna BiH, članica Evropske unije i NATO-a i pohvalio hrvatsku ulogu u stabiliziranju regije i davanju primjera napretka i prosperiteta kroz euroatlantske integracije. Pozdravio je razgovore o izmjeni Izbornog zakona, ali se založio i za poštivanje izabranih predstavnika BiH.

Obraćanjem američkog ambasadora u Hrvatskoj završena je konferencija posvećena 25. godišnjici Dejtonsko-pariskog mirovnog sporazuma.

Izvještaj pripremila:

Naida Mulalić

Izvještaj odobrili:

dr. Nikola Špirić

dr. Dragan Čović

Dostaviti:

- Kolegiju Predstavničkog doma PSBiH
- Kolegiju Doma naroda PSBiH
- Kolegiju Sekretarijata PSBiH
- Komisiji za vanjske poslove Predstavničkog doma PSBiH
- Komisiji za vanjsku i trgovinsku politiku, carine, saobraćaj i komunikacije Doma naroda PSBiH
- Sektoru za odnose s javnošću PSBiH
- Sektoru za međunarodne odnose i protokol PSBiH

Kopija: Ministarstvo vanjskih poslova BiH